

Memoria culturală și socială reflectată în literatură

Drd. Ninela Adina Nedelea

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Abstract: *From the first volume of stories, Fănuș Neagu writes about the disappearance of a picturesque world and customs, although sometimes barbaric, although he does not want to show how a new world wins, the world of institutionalization, collective assimilated to factories, a world taken out of an ancestral flow, resettled in cities. Assimilated to Bucharest, where he feels at home, he always tends to escape to the Danube area in almost all the works he wrote. The element of the psychology of creation preserve the authentic, although literature during its debut period was not favorable context, in the full communist period, the calendar of dogmatism still had enough unbroken pages. Fănuș Neagu's literary creation continued to bear its own pressures, of a reality of subordination to the political ideology of the time. The village, the factory and the history would become real sources of inspiration for Fănuș Neagu, making them true schemes of reality, even with the risk of becoming dangerous once the limits imposed by the regime of the time were exceeded. The debut story „Snowing in Bărăgan” would foreshadow a departure from the canons of the era. The Romanian epic creation places the rural world exclusively under the horizon of social conflicts, exploited in the spirit of the political strategy of the time. In this context Fănuș Neagu brings the harsh reality of the times to the level of a literature worthy of study through real experiences, with the most interesting characters, delightful metaphors and topics that cover the entire context, preserving the cultural and social memory reflected in the ever-living literature.*

Keywords: *literature, cultural, social, the village, cities*

Andrei Grigor prezintă în lucrarea sa „FĂNUȘ NEAGU– monografie, antologie comentată, receptarea critică” o imagine simplificată prin care putem situa realizările lui Fănuș Neagu și a-i înțelege mai bine scrierile sale, având în vedere contextul politic real în care se afla literatura română în perioada debutului lui său, perioadă care a continuat și dincolo de „obsedantul deceniu” al șaselea, în care conceptul de realism și metodă literară suferă un proces de alterare. Principiul de analiză realistă și obiectivă este înlăturat de o proiecție ideologică falsificată, utopică, în așa fel încât realitatea aproape nu mai există, iar perimetrul inspirației se învârtă în clișeu fabricat de propagandistica Puterii, unde răul – dușmanii înrăiți ai înnoirii, chiaburul și capitalismul, din perspectiva activistului de partid, sunt anihilați, iar „binele” își atribuie victoria prin propaganda socialistă în creația literară. Fănuș Neagu caută calea, fie și pe un drum paralel realității de la acea vreme, ba chiar îndraznește să intre în opoziție cu această ideologie unori, codificat, exersând talentul artistic, deși nu de puține ori se află pe marginea prăpastiei.

Oricât de concisă aș fi în introducerea mea referitoare la tema propusă, câteva aspecte din viața scriitorului nu se pot trece cu vederea. Fănuș Neagu s-a născut în anul 1932, în data de 5 aprilie, ora o spune cu umor „Cred că ...11 dimineată dacă îmi aminte bine”[Crăciun, 2002:16], în satul Grădiștea de Sus, jud. Brăila. Între anii 1939-1944 face cele cinci clase de școală primară la Grădiștea, unde a avut învățători buni. Despre învățătorul Marin Ionescu spunea că îi datorează multe nuiiele și tot ce poate primi un copil mai bine la școală. După școala primară pleacă la Liceul Militar din Iași, la acea vreme refugiat la Câmpulung Mușcel, între anii 1944-1945, după care continuă următoarele două clase la Iași, în anii 1947-1948, după absolvire liceul se desființează, dat fiind contextul sociopolitic în care liceele de elită burghezo-moșierești nu își mai aveau locul. Frecventează apoi Școala pedagogică

nr. 2 din București și, între anii 1950 – 1951 Școala pedagogică „Costache Negri” din Galați, unde stă un an, oraș în care participă la ședințele Cenaclului literar „13 iunie 1946”, loc de unde a fost trimis la Școala de Literatură „Mihai Eminescu”, în anii 1952-1953, loc unde mulți dintre absolvenții au devenit publiciști de excepție, datorită asprimii cu care se făcea această școală, dar și bogăția de informații de la proferori de reume, precum Călinescu, Vianu, Terturian, S. Damian, Ștefan Bănulescu, Pteru Dumitriu, cu care a și rămas bun prieten, acesta spunând într-o întrunire despre Fănuș Neagu că este genial etc, loc în care se organizau întâlniri cu scriitori de excepție, atât români, cât și străini.

Ca orice copil născut în provincie rădăcinile rămân puternic înfiripate, pentru a nu se pierde spiritul locurilor din fiecare copil provincial. Legat de Grădiștea sa, Fănuș Neagu spunea că de acolo i-a rămas toată poezia simțirii și vorbirii țărănești. Opera sa păstrează un topos al câmpiei, bălților, drumurilor, malurilor de pe lângă ape și lanuri de grâu.

Numele său adevărat este Fănică Decebal Trifan Neagu, se naște într-o familie de țărani, mama Paraschiva, căreia nu conținește, oriunde are ocazia, să exprime bunătatea ei și un tată brav, Vasile, plugar și tâmplar, om admirat pentru că în timpul războiului ajunge până la Stalingrad, se întoarce acasă după opt ani de concentrări și război.

Despre anii copilăriei, ani ai fericirii unice, după cum spune în repetate rânduri, copilăria devine un spațiu al ludicului, al farsei, a fericirii, al întâmplărilor bizare și, mai ales, a basmelor istorisite de bunica sa.

Într-un interviu, la întrebarea lui Victor Crăciun despre ce au însemnat bunicii săi și copilăria, Fănuș Neagu spunea că amintirea cu bunicii este povestea minunată a fiecărui copil. Bunicii dinspre mamă, Petrache și Tasica Miroslov erau amândoi analfabeți, dar bunica știa mii de povești, crede că le născocia, uneori o auzea vorbind cu Maica Domnului, la icoană, se ruga și îi povestea toate întâmplările, ca unei femei care avea și ea copil și suferise atâta. Bunicii din partea tatălui, Dumitru Neagu a murit pe front la Mărășești, bunica se numea Constantina, a murit de tânără, la 20 de ani, rămân pe drumuri cinci copii între care și tatăl său. Aveau pământ mult și cum se întâmplă când rămân niște copii pe mâna unor neamuri, le-au furat tot pământul și i-au lăsat de isbeliște. Toată copilăria îi este alintată de basmele bunicii. Sta pe malul gârlii, fără să existe zi în care să nu se bălăcească în râul Buzău, în locuri despre care povestesc și Alecsandri sau Odobescu și de unde vede într-o parte grădina cu meri, vișini, caiși, spre drumul Brăilei, iar dacă se întorcea munții Râmnicului și Vrancei, locuri despre care Fănuș Neagu spune că peisajul este fastuos. În verdeața în care a copilărit, ape, șes, pomi, nuci din care te uitai în adâncul zării unde se pierde privirea și vedeai numai minuni, așa cum văd copiii, a vea un măr care avea două crengi în formă de șa, acolo citea, în vie avea la marginea satului, niște cireși, uriași, stătea în ei zile lungi de vară, nu mai cobora, nu aveam pentru ce să coboare, citea. Minune a scăldatului copilăriei nu se întoarce niciodată, iar când a ajuns la râul Iordan, unde Sfântul Ioan l-a botezat pe Iisus Hristos și-a dat seama că seamănă exact cu gârla de acasă, la fel ca apa Ozanei lui Creangă. Fănuș Neagu spunea despre copiii crescuți pe malul apei că au „un farmec mai adânc” [Crăciun, 2002:18], iar despre locuri Fănuș Neagu afirma că dacă s-ar mai naște odată tot între ape ar dori să se nască. Regretă că nu a copilărit în cinci sute de case, în o mie de sate și două sute de orașe pentru că ar fi fost de atâtea ori mai bogat, nu degeaba s-a spus că Fănuș Neagu a iubit oamenii, locurile și viața.

Copilăria s-a dovedit a avea ingredientele necesare pentru a pune bazele unui mare talent scriitoricesc, poveștile bunicii, copacii, munții câmpia, via, apa, i-au plămădit „solul” pentru ceea ce avea să devină Fănuș Neagu. Plecat din locurile natale descoperă cel mai frumos drum din România, între Câmpulung și Bran. Legătura cu natura devine sursă a inspirației, păstrează și un loc al său de taină, în Insula Mică a Brăilei, care este rezervație naturală, unde sunt încă mii de cai sălbatici, porci sălbatici, câprioare și lupi, se cheamă Fundu Mare. Poate așa se explică de ce întâlnim caii la loc de cinste în opera sa.

Debutază editorial în 1960, a scris proză scurtă, schițe, nuvele „Dincolo de nisipuri”, „Caii albi din orașul București”, „Pierdut în Balcania”, „Somnul de amiază” etc, romane „Îngerul a strigat”, „Frumoșii nebuni ai marilor orașe”, „Scaunul singurătății”, „Amorul Marii Doamne Dracula” etc, piese de teatru „Echipa de zgomote”, „Scoica de lemn”, „Casa de la miezul nopții” sau Piața sosește la timp”, șcenarii de film „Sosesc păsările călătoare”, „Lișca”, „Baloane de curcubeu” și altele, versuri, dar a fost și mare jurnalist.

În vasta arie a literaturii române, astăzi aproape de necuprins, Fănuș Neagu aparține acelei pleiade de scriitori ce nu pot fi cuprinși doar generației sale, ci mai multor vremuri, poate chiar literaturii române în totalitatea sa. Opera lui este complexă și diversificată alături de Sorin Titel, Ștefan Bănuțescu, Nicolae Breban, D. R. Popescu, Marin Preda, Eugen Barbu, Ion Băieșu și alții, Fănuș Neagu nu este singurul care a îmbrățișat gazetăria, dar e unul dintre cei mai buni. Prin anul 1970 criticul Matei Călinescu, cel care sublinia faptul că în opera fănușiană există atât balcanism preluat de la Anton Pann cât și paralelism arghezian, n-a exclus faptul că scriitorul devenit jurnalist îmbină realismul cu elementul senzațional.

Multitudinea sa de scrieri este uneori asociată cu alți autori, iată, în anul 1991 scrie alături de Octavian Stoica în Almanahul almanahurilor și calendarelor românești, o frumoasă antologie.

Activitatea jurnalistică a lui Fănuș Neagu pleacă de la particular la general, așa cum spun normele jurnalistice și găsește în fiecare articol al său să aducă elementul de noutate și informații din cele mai prețioase. O zonă aparte a prodigioasei sale activități literare o constituie proza jurnalistică, unde cronicarul sportiv Fănuș Neagu își încântă cititorii cu harul său de mare artist. Articolele apărute în diverse publicații au fost adunate în volume pline de savoare, precum „Insomniile de mătase”, au un stil apropiat de cel beletristic. În acestea el transformă cu talent simple întâmplări cotidiene în evenimente pline de magie. Receptarea tuturor evenimentelor reale este uneori critică, alteori retorică, autorul constituind psihologii, jonglând cu diverse clișee impuse de regimul comunist și cu cenzura, dar păstrându-și stilul autentic, plin de vervă și umor.

Despre Fănuș Neagu s-a spus că este cel mai mare povestitor român, alături de Creangă, Sadoveanu, Panait Istrati, toate mărturisirile Moldovei care sunt fără seaman în zestrea Europei. Activitatea sa jurnalistică e vastă, cuprinzând, printre altele, și articole sociale, istorice, lingvistice, memorialistice etc. În iunie 1973, de exemplu, la solicitarea lui Iulian Patca scria în „Apărarea patriei” un interesant articol despre Mihai Eminescu, iar în tableta „Praful de pușcă din Balcani” scria niște adevăruri crude și periculoase despre soarta țărilor mici, precum România – Balcania, sublinia el, a fost creată de imperii cu fălci pietroase, precum Austria, Germania, Rusia, cărora le adaugă și pe Franța și Anglia. Balcania reprezintă butoiul de pulbere al Europei și țările mici, care au fost împărțite în fâșii de colorat stindarde de împărați și regi, o altă metaforă inspirată folosește când numește aceste țărișoare mici „petice” cu care se cârlesc uniforme zdrențuite.

Metafora, comparația, epitetul sunt nelipsite în frazele fănușiene, ca un desen în tuș al tăcerilor sângerând în cărți. Operele sale ating și fondul etnografic, prin superstiții, limbaj al raporturilor umane, aspecte întâlnite și la Delavrancea. Arhietipurile în care tații își bat copiii, femeile au un singur rol, flăcăii strigă numele fetelor care au păcătuit în ajunul Bobotezei, o viață dură, dar și idilică, descrisă dozat, într-o proporție doar de scriitor știută, limbaj întâlnit și la Marin Preda, în care unele scene violente sunt însoțite de umor. Iubiri pătimase, ca și razbunările de altfel „Argatul împușcat cu alice de stăpân, fiindcă se iubea cu fie-sa dă foc casei.” [Manolescu, 2008:1085], tineri cu simțuri aprinse, adulți și bătrâni, surprinși în ipostaze realiste, aseasonate de magia câmpiei care dă naștere credințelor vrăjitoarești, legende și iluzii. Originalitatea lui Fănuș Neagu este însoțită de trimiterile psihologice, cu sugestii prețioase, precum expediția pedepsitoare a sătenilor către cursul apei din munte, în căutarea unor morari bănuți că au oprită apa, întâlnită în romanul *Dincolo de nisipuri*. La sfârșitul anilor 1980 „Povestirile sunt tot mai discutate” [Manolescu, 2008:1085]. În *Povestirile din drumul Brăilei*, nu excelează cu intriga în primele culegeri ale sale, de la cap la coada

în nuvela sa propriu –zisă, dar sunt povestiri bine încheiate, ca cele ale lui Vasile Voiculescu. Romanul ce urmează imediat după ele, *Îngerul a striga*, are o construcție sigură.

Urmărit de Securitate sub numele de cod Grădișteanu Vasile, numele de familie fiind ales după localitatea unde s-a născut, Grădiștea, prenumele după al tatălui său, Fănuș Neagu a găsit un mod de a-și exprima dezacordul pentru regimul comunist și prin activitatea sa de cronicar sportiv, consider că este singurul loc unde poate spune mai multe sub o formă mai subtilă, dat fiind faptul că iubea foarte mult fotbalul.

În scrisul său, Fănuș Neagu a mizat întotdeauna pe capacitatea de decodare a cititorului și pe cultura sa generală, convins fiind că românul este deștept și citește printre rânduri. Fănuș Neagu nu e, totuși, fachir, scrie documentat și la obiect.

Analizând stilul creației lui Fănuș Neagu, se impune de la sine a sublinia ideea că mărcile expresivității sunt la intersecția stilului belletristic cu cel publicistic. În articolele și cronicile sale exgeții au descoperit deschideri spre normalitatea comunicării. Fraza cu „pastille metaforice” este spumoasă, hazlie, plină de duh. Autorul scrie fără prejudecăți, risipind din plin miere și fiere cu aceeași gingășie sufletească. A renunțat la șabloane în favoarea metaforei și a șocului verbal. Chiar dacă, iubește, ba chiar mai mult, adoră echipa sa de suflet, Rapidul, nu-l iartă atunci când greșește.

Scrisul lui a promovat jucători, dar a și sancționat, neplăcându-i compromisurile. Meciul era pentru el un fel de carnaval, fotbalistul un zeu, iar duminica în care se juca fotbal era o zi de sărbătoare și mai mare. Chiar și colegii săi, ori gazetarii mai târziu se minunau de farmecul limbajului său, ce reprezenta o cale a libertății de exprimare. La fel de metaforic vorbește și de echipele de fotbal și când de vin în cădere liberă, și când revin, urcând spre glorie. Caracteristice stilului său gazetăresc sunt formulările memorabile, hazul rezumării meciurilor, portretizările, pe alocuri și ironia sau molestările directe, ca în cazul aranjamentelor ascunse. El avea forța de a vedea miraculosul risipit în cotidian, ori în faptele mărunte și banale. Spectacolul e surprins în perspectivă mitologică, așa cum o face, de fapt, în opera sa beletristică, jucători fac „starea de legendă a stadioanelor”. Prin cronicile sale sportive Fănuș Neagu și-a făcut mulți prieteni în fotbal. Este binecunoscută relația sa de frăție cu fotbalistul și antrenorul Cornel Dinu, care l-a și condus pe ultimul drum al vieții și cu binecunoscutul cronicar sportiv Ovidiu Ioanițoaia. Într-un interviu pe care acesta l-a luat spre sfârșitul vieții, prozatorul a demonstrat aceeași tărie de caracter dintotdeauna, vervă și har. Din niște mărturii ale lui Alex Ștefănescu, la vremea când lucra la „Casa Scânteii”, actuala Casă a Presei, aflăm că în urmă cu zeci de ani, tipografi se strâneau noaptea în subsol pentru a citi entuziasmați cronicile sportive semnate de Fănuș Neagu.

Bineînțeles că scrisul său gazetăresc i-a adus și necazuri, mai ales pe vremea celeilalte orânduiri. Un mai tânăr jurnalist, Pompiliu Nicolae Constantin, într-un articol intitulat „Fănuș Neagu: Fotbalul și securitatea”, din 18. 01. 2017 scrie despre faptul că prozatorul era urmărit, monitorizat în arhivele securității, devenind peste noapte „obiectivul Grădișteanu Vasile”.

Într-un interviu realizat de Romulus Balaban în „Ansamblul literar”, din 1970, printre alți scriitori ce au îmbrățișat cariera jurnalistică, îl găsim pe Fănuș Neagu mărturisind că a început să scrie cronici sportive dintr-o pornire firească, de protest împotriva minciunii și a falsului, recunoaște și faptul că scrisul gazetăresc îl ajută să obțină câte un „pașaport” necesar pentru cunoașterea lumii de afară. Romulus Balaban susține, din mărturisirile scriitorului că în ziua când iubește fotbalul „e copil”. Însuși Fănuș Neagu recunoaște, și nu doar odată, că scrie din simplul motiv că iubește viațamărturie stând toate scrierile sale, atât beletristice, cât și gazetărești din care rezultă nu doar faptul că a iubit viața, ci și că a trait-o din plin, cu bucuriile și necazurile sale. Scrierile îi sunt o împletire a toposului cotidian cu influențe din imaginar, cu butaforie și amintiri din spațiul brăilean. Chiar dacă apar umbrele tristeții metafizice care ne urmăresc pe tot, de fapt, în spațiul nostrum existential, citindu-i scrierile ne întoarcem în timp, în copilărie sau în adolescență și ne înveselim împreună cu el. Personajele sale sunt ca niște jucători de fotbal, iar încălcarea regulilor atrag cinsecințele corespunzătoare.

De mare valoare sunt și polemicile sale publicate în ziarul Jurnalul Național, însumate în cartea *Punți prăbușite*. Atunci când a simțit că lucrurile nu sunt pe fâgașul normal în România, Fănuș Neagu, a fost și polemist. Critică școala, programa, faptul că vocabularul elevilor în 1984 este mult mai gol decât cel din generația sa, stereotipia, limbajul de lemn din presă, ori din ședințele politice, orientarea școlii actuale spre domenii tehnice care defavorizează de multe ori limba română.

Tot în presa literară a publicat și portrete ale scriitorilor, ridicând valoarea limbii noastre la cote de expresivitate nebănuite pînă atunci, adunate în „Carte cu prieteni” și „A doua carte cu prieteni”. Aici realizează în jur de două sute de portrete, unele cu gingășie, duioșie, chiar cu pioșenie, altele cu otrăvuri și demoni. Portretele sunt realizate fără prejudecăți, rivalități, ori polemici ierarhice. Răzbate din acestea boemia artistică a scriitorilor, printre care amintim pe Mircea Dinescu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, D. R. Popescu, S. Stelaru, Ion Lăncrăjan, Ion Dodu Bălan, Nicolae Breban, Augustin Buzura etc. Mierea alternează în aceste articole cu fierea, parfumul cu țepii de pe limbă, însă polemica e rafinată. În „Boare de seară” din volumul „Cartea cu prieteni”, unde își deapănă o parte din amintiri, îl prezintă pe Anghel Dumbrăveanu, obișnuit să cânte în odaie la Nichita Stănescu peripețiile de pe malul Dunării sau din meleagurile belgradului. Un scriitor de excepție Fanus Neagu este el însuși o carte pentru lunatici, insomniaci, nostalgici, romantici, o carte pentru oricine, povestirile lui aparent banale relatează cotidianul necosmetizat, brut, dramele personale, forța cuvintelor sale ating un punct nevralgic tocmai datorită banalității, personajele din cele mai diverse, unele cosmopolite, sunt naturale, nu se forțează să pară altfel decât sunt, și astfel Fănuș Neagu se apropie și mai mult de cititori, stîrnind interesul oamenilor de literatură, de la mai mari pînă la amatori să se exprime vizavi de opera sa și despre omul Fănuș Neagu.

Criticii au asemănat metaforele frumos înflorite, deși asemănătoare cu cel al lui Ionel Teodoreanu, scrise la fel de îngrijit ca Sorin Titel sau Nicolae Velea, mereu actuale, deși dramatice sunt pline de melancolie și pitorești, s-a observat că stilul său devenea mai pregnant decât subiectul, în special în articolele sportive. Poveștile spumoase ale lui sunt mai mult ale locurilor, mediului natural și peisajelor, decât ale limbii. Întîlnirea dintre Manolescu și Fănuș are loc la Facultatea de Filologie, când Fănuș era în anul trei și Manolescu în primul. Manolescu îl descrie că avea o „figură de rusnac blond, cu un ciuf de păr căzut pe frunte și ochi decolorați de soare” [Manolescu, 2008:1085], tipologie lipovenească din partea mamei sale numită Miroslav, Fănuș Neagu era „direct în relații, nu însă agresiv, a preferat întotdeauna violența verbului decât a celei fizice, spurcînd colorat, cu limba împiedicată își dădea drumul doar în scris, neranghiunos, uituc de rele, ca toți slavii, băutor de vin, nu de tărie, ca personajele lui și ale lui Sadoveanu, generos și risipitor cu darurile proprii” [Manolescu, 2008:1085].

Alexandru Săndulescu scria într-un extras din Revista de istorie și teorie literară despre Fănuș Neagu „...scrisul său a însemnat o încheștare a forțelor de atragere și respingere, un efort de a se smulge unor ispititoare, dar nu mai puțin primejdioase gravitații” [Săndulescu, 1969/3:467].

Urmărit de umbra scriitorilor Sadoveanu și Istrati, Fănuș Neagu menține linia povestirii fluentă, uneori molcomă alteori dramatică cu temperament liric după cum se observă în volumele *Nîngea în Bărăgan* și *Cantonul părăsit*. Operele sale sunt însoțite de elemente natale, pescuitul, licărul bălților, tainica fântână din care izvorăște „must de iarbă dulce” [Săndulescu, 1969/3:467]. Stihurile naturii, viscolul ce se dezlănțuia ca un blestem asupra oamenilor, după cum spunea el „Acum vîntul se întetise, gâfâia, horcăia, prohodea. Prins în vîrtej, teiul cel mare din grădină se zbuciuma și trosnea, o foaie de tablă se izbea pe un acoperiș, și-n staul, berbecii își scuturau acioaile înspăimîntați. Pe ulițe troienii goneau despletii” [Săndulescu, 1969/3:467] și iubirile năvalnice, spațiile vaste ale câmpiei, aromele tari ale mirosului puternic de primăvară sau al pelinului putred, a „mraniță și coajă de copac”, al vîntului cu miros de „mură coaptă”.

Pentru Alexandru Săndulescu scrisul lui Fănuș Neagu dispune de un instinct lingvistic excepțional, cu linie modernă „distilînd într-o expresie rafinară și insolită, ca Aarghezi în Flori de

mucegai și Poarta neagră, termenul argotic și vorba măscăricioasă. Tragicul și grotescul, poezia telurică a clipei și umorul atâtor împrejurări, pitorescul și fabulosul sunt pentru noi așa palpabile și de izbitor plastice datorită unei înzestrări cu totul deosebite. Nu se pot uita comparațiile mucalite, de o savuroasă brutalitate și numele de rezonanță atât de dunăreană, Costică Gurafoii, Țulea Fălcosu, Nae Caramet. Fănuș Neagu intră în familia coloșilor munteni, fraza lui țâșnind cu o mare spontaneitate și naturalețe....poartă în sine un demon verbal neadormit, care-i inspiră toată această poezie sălbatică de viscole și simțuri turbate.” [Săndulescu, 1969/3:473].

La aniversarea de 70 de ani a fost scrisă cartea Fănuș Neagu 70 cu studii, eseuri și amintiri, editată de Cristina Crăciun în care apropiații cu mare greutate a cuvântului spus despre litera noastră precum Acad. Eugen Simion, Victor Crăciun, Cornel Ungureanu, Acad. Mihai Cimpoi, Constantin Potânga, Marian Popa, Andrei Grigor împărtășesc gânduri despre Fănuș Neagu.

Academicianul Eugen Simion îl omagiază pe Fănuș Neagu afirmând că literatura românească este mai bogată prin el și inconfundabilele opere ale sale, văzând în el un personaj „unul dintre cele mai originale pe care ni le-a dat literatura românească după război. Imposibil să ne imaginăm lumea scriitoricească fără el.” [Crăciun, 2002:5]

Odată prietenos, ca un frate bun, altădată certăreț „Nenea Fane” cum îi spunea veșnicul său prieten are dușmani și prieteni pretutindeni, iar când dușmanii încearcă să-l critice „prozatorul se dezlanțuie în pamflete vitriolante ca acelea ale lui Arghezi...Victima este un pretext pentru desene fantastice și, dacă le recitești după o vreme vezi că individul real a dispărut și în narațiune nu rămâne decât un memorabil personaj de literatură neagră”[Crăciun, 2002:5]. Criticii literari judecă narațiunile raportate la Sadoveanu, Voiculescu, Panait Istrati, alți romancieri sud-americani etc. El cultivă magicul și fabulosul într-o epocă în care proza europeană tinde spre alte formule, este un scriitor „care într-o mână ține un iatagan turcesc, înconvoiat și bătut cu pietre prețioase, iar în alta o ramură de zarzăr înflorit.” [Crăciun, 2002:6]. Posesor al unei fantezii debordante, care „cu un ochi privește necruțător obiectul, iar cu altul îl răstoarnă și-l deformează” [Simion, 1997:304],

Fănuș Neagu și-a creat propriul limbaj, fără de care conflictele narațiunii nu se pot înțelege, literatura sa fiind privită de Eugen Simion „vitală, dominate de fapte și cu toate simțurile la pândă...”, dând o revanșă pilduitoare ce sugerează frământările existențelor comune, Fănuș este „semnul unui instinct artistic superior...” [Crăciun, 2002:5], scrie o proză a faptelor și cultivă senzaționalul.

Remarcabila narațiune *Îngerul a strigat* arată destinul unei lumi strămutate, purtate de apele evenimentelor, astfel ceea ce factorii sociali modești începuse desăvârșește războiul, el prezintă drama unei colectivități, dând judecăți curajoase și profunde.

Fănuș Neagu are un extraordinar simț al concretului, cu capacitate de a da iluzia vieții, creează destine memorabile, dar și puterea de a concentra într-o povestire o psihologie, formula acestei cărți fiind o înșiruire de povești puse sub semnul tragicului. Fiecare personaj din *Îngerul a strigat* are o poveste, spusă de autor sau de alt personaj care împlinește o altă poveste „Cartea e străbătută de asemenea pârtii ce se intersectează, se unesc și se despart la tot pasul, spre încântarea cititorului însetat de epic. Personajele devin, în proza lui Fănuș Neagu, și autori și spectatori...A fantaza a devenit un mod de existență” [Simion, 1997:304].

Din perspectiva lui Eugen Simion romanul „*Îngerul a strigat*” rămâne o carte superioară din toate privințele. Dacă traducem faptele într-un limbaj comun de analiză, farmecul dispare, înțelesurile narațiunii se întunecă. Proza a devenit, într-un cuvânt, prizoniera limbajului ei inefabil” [Simion, 1997:304]. O figură de stil deosebit de frecventă în paginile sale este metafora. Fănuș Neagu este un căutător de imagini rare, incisive și în privința aceasta posibilitățile și sursele sale sunt nelimitate „în mâna lui orice devine simbol, lucrurile cele mai îndepărtate se unesc într-o metaforă nouă, dezechilibrantă”[Simion, 1997:304].

În convorbirile aproape zilnice cu marele academician îi spunea, fie că a început o povestire, fie că e pe punctul de a încheia una, Eugen Simion spunându-i în glumă că „lumea arde și tu piepteni

literatura"... Fănuș Neagu nu putea da alt răspuns doar „Altceva nu știu să fac”. De fapt știe foarte bine și tainele sportului rege, fotbalul, pentru fotbaliștii giuleșteni fiind deja un mit, făcând din ei „veritabile personaje într-o epică jurnalistică în care metafora delirează (metafora fănușiană) și himerele se țin de mână” [Crăciun, 2002:7].

Fănuș Neagu avea un stil inconfundabil împletind limbajul cu obiectul limbajului, divergență fundamentală, dă un spectacol strălucitor în viața de toate zilele cu personalitatea sa încântătoare, războiul din suflet fiind înfrânt de duioșenie.

Academicianul Eugen Simion îl consideră pe Fănuș Neagu un personaj original, de un talent excepțional, venit dintr-un Orient sclipitor și exploziv.

Victor Crăciun pune într-un „volumaș de OMAGIU” [Crăciun, 2002:9] interviuri cu Fănuș Neagu de mare însemnătate.

Ion Rotaru face asemănare între Fănuș și Sadoveanu „Blond, masiv, cu privire străpungătoare de sub pleoape grele, cumva hoșești, pe jumătate sălbatic. Iubește și el petrecerile cu soții, gesticulează abundent, e agresiv nu de puține ori bruscăază, fără grijă de conveniențe, interlocutorul, devenind pe neașteptate bun, tandru, fermecător și sentimental.” [Crăciun, 2002:51]., considerându-l inegal, un prozator artist, cu sufletul înrădăcinat în simțul limbii române.

Andrei Grigor dincolo de scurta prezentare din micul volum aniversar a simțit nevoia de a face o monografie, o antologie comentată și o receptare critică a lui Fănuș Neagu, date fiind creațiile lui care „crează spații generoase de influență a genurilor literare” [Crăciun, 2002:113].

Pentru Andrei Grigor, un interesant factor de organizare al creației fănușiene îl reprezintă, printre altele, tocmai principiul *metaforizării*. Acest criteriu îi permite criticului să situeze proza scurtă a lui Fănuș Neagu în două registre stilistice. Un prim registru este codul realist tradițional, canonic, iar cel de-al doilea „consemnează o surprinzătoare mobilitate a faptului real, făcându-l să gliseze spre oniric sau spre diferite teritorii ale fantasticului” [Grigor, 2000:15-16]. Andrei Grigor numește cele două registre stilistice *realismul clasic*, respectiv *realismul metaforic*, întrucât în niciunul din textele sale Fănuș Neagu nu încetează să valorifice realul, indiferent de cât de complicat, diluat sau camuflat sub țesătura metaforică îl prezintă.

Dezrădăcinat din pământul brăilean, Fănuș Neagu își revarsă dorul prin scrierile sale. Andrei Grigor observă cum nostalgia îl gonește pe Fănuș Neagu peste câmpia Bărăganului pe care îl vede adormit de ierburi, în culori violente, prăbușit sub arșiță și viscole, cu oameni agitați ce caută fericirea și dreptatea, dar și iubiri scăldate în oalele cu vin, în scurte escapade regeneratoare, iar cine i-a văzut bucuria din ochii plini de nesfârșirile câmpiei, de undele Dunării și de chipurile oamenilor din Grădiștea îi înțelege mult mai bine spiritul operei, o astfel de evadare în locurile natale este evidentă în nuvelele și romanele sale.

Referințe bibliografice:

Crăciun, Victor, Fănuș Neagu 70, SemnE, București, 2002

Grigor, Andrei, Fănuș Neagu monografie, antologie comentată, receptare critică, Aula, Brașov, 2001

Manolescu, Nicolae, Istoria critică a literaturii române, Paralela 45, București, 2008

Săndulescu, Alexandru, Extras din Revista de istorie și teorie literară, Nr. 3, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1969

Somion, Eugen, Scriitori români de azi, Litera, București, 2002